

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Tantsukunsti õppekava

Tantsuõpetaja eriala

Jaana Persidski

**TANTS EETIKA PIIRIL - EETIKA JA REGLEMENDID KOLME
TANTSUFESTIVALI KORRALDAJA PERSPEKTIIVIST**

Lõputöö

Juhendaja: Anu Sööt, PhD, lektor

Viljandi 2023

Resümee

Lõputöö “**Tants eetika piiril - eetika ja reglemendid kolme tantsufestivali korraldaja perspektiivist**” eesmärk oli teada saada, milline on Eesti laste- ja noorte tantsufestivalide korraldajate teadlikkus ja valmidus laste- ja noorte poolt esitatavate ning festivalidel lavale jõudvate tantsude eetilisi küsimusi käsitleda, kas ja kus nad näevad probleemi ning milliseid lahendusi pakuvad? Selleks viidi läbi intervjuu kolme tantsufestivali peakorraldajaga, millest selgus, et vaid kirjepandud reeglistikust ei piisa eetiliste probleemide lahendamiseks. Põhiliselt esinenud probleemid on pealiskaudsus, mitte-eakohased lavalised vahendid, õpilaste arengutasemega mitte arvestamine ning liiga kergesti trendidega kaasa minek. Peakorraldajate arvamusel on oluline paika panna käitumistavad ning põhimõtted, kuid eesti tantsuhuvihariduses peaks selleks olema laiem diskussioon ja huvi eetika teemal, pidev õpetajate koolitamine, tagasisidestamine festivalidel ning suurem teadlikkus pedagoogilistest eesmärkidest.

Võtmesõnad: tantsufestival, tantsuvõistlus, lapsed ja noored, eetika, reglement.

Abstract

*The purpose of the thesis “**Dance on the ethical edge - ethics and regulations from the perspective of three dance festival organizers**” was to find out what is the awareness and readiness of the organizers of Estonian children's and youth dance festivals in dealing with the ethical issues of dances performed by children and young people on stage, if and where does the problem appear and what solutions do they offer? For this purpose, an interview was conducted with three organizers, which revealed that only the written set of rules is not enough to solve ethical problems. Mainly encountered problems were superficiality, not age appropriate stage elements, not taking into account the students' level of development and going along with trends too easily. According to festival organizers, it is important to establish behavioral practices and principles, but in Estonian dance education there should be a wider discussion and interest in the topic of ethics, continuous training of teachers, feedback at festivals and greater awareness of pedagogical goals.*

Keywords: dance festival, dance competition, children and adolescent, ethics, regulations.

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
2. Tantsufestivalide relemendid.....	10
2.1. Koolitants.....	10
2.2. Kuldne Karikas.....	11
2.3. Tantsuolümpia.....	12
2.4. International Dance Organization (IDO).....	12
3. Intervjuud Eesti suurimate tantsufestivalide korraldajatega.....	14
3.1. Meetod.....	14
3.2. Tulemused.....	14
3.2.1. Taustaküsimused.....	14
3.2.2. Eetikaga seotud küsimused.....	15
3.2.3. Reglementidega seotud küsimused.....	19
4. Järeldused ja kokkuvõte.....	23
Kasutatud kirjandus.....	25
Lisa 1. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused.....	27

Sissejuhatus

Enda TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias detsembris 2022. aastal kaitsud seminaritöös „Lapsed ja noored laval: kust läheb eetiline piir?“ uurisin eetilisi probleeme ja küsimusi, mis tekivad lavasituatsioonis kaasates lapsi ja noori. Aspektid, mille kaudu käsitleda eetilisi küsimusi, valisin teatrisemioloog Tadeusz Kowzani (1968) allmürgisüsteemide toel: artikuleerimata helid (muusika, müra ja helid) ja kõneldav tekst, tantsijate välimus (grimm, soeng ja kostüüm), lava välisilme (dekoratsioon, rekvisiidid ja valgus) ning kehaväljendus (miimika, žestid ja liikumine). Samuti lisasin eetikat puudutavate aspektide hulka temaatika ning välised asjaolud (publik ja postproduksioon). Lavana käsitlesin nn tantsulava, st uuritavaks objektiks olid tantsuhuvihariduses lavale jõudvate tantsude eetilised küsimused. Me ei näe, mis toimub tantsutundides ja -treeningutes vaid näeme tulemit, väljundit, st lavale jõudvaid tantse. Kui need on avalikud, näiteks festivalidel ja kontsertidel esitatavad, siis on need sageli ka eeskuju andvad ning trende loovad suundumused. Lisaks on tõenäoline, et kui lavale jõudvates tantsudes tegeletakse teatud teemadega ja teatud võtmes, siis tõenäoliselt on eetiline problemaatika kandunud eelnevalt ka tantsutundi.

Seminaritöös selgus, et eetika kohta lava kontekstis hõlmates lapsi ja noori, on vähe kirjandust ning vajab edasist uurimist. Käesolevas töös keskendun taaskord laste- ja noorte tantsuhuvihariduses lavale jõudvate tantsude eetilistele küsimustele, uurides seda seekord Eesti tantsufestivalide näitel, sest see on tulem, kuhu tantsuõpetaja sageli oma õpilased viib. Lisaks on festivalid populaarsed laste ja noorte endi seas ning sageli juurutavad trende tantsumaastikul. Näiteks esikohtadele jõudnud tantsude teemasid, stilistikat jms võib kohata järgnevate aastate festivalidel osalevates tantsudes.

Sõnastasin käesoleva töö uurimisprobleemi järgnevalt: tantsufestivalide reglementides on kirjas peamiselt tehnilisi aspekte puudutavad nõuded, kuid eetilised küsimused on jäänud tahaplaanile. Reglemendid on üldsõnalised, mistõttu on keeruline vältida ebaeetiliste tantsude jõudmist lavale. Tantsufestivalide korraldus (palju osalejaid, tihe ajagraafik) ei anna võimalust eetiliste küsimuste tõstatamiseks ja selle üle arutlemiseks, mistõttu võivad laval esitatud ebaeetilised võtted jääda korduma.

Nii oli käesoleva töö eesmärk teada saada, milline on Eesti laste- ja noorte tantsufestivalide korraldajate teadlikkus ja valmidus laste- ja noorte poolt esitatavate ning lavale jõudvate tantsude eetilisi küsimusi käsitleda, kas ja kus nad näevad probleemi ning milliseid lahendusi pakuvad? Kuna festivalide nn eetikakoodeksiks on festivali reglement,

siis kui palju pööravad festivalide korraldajad reglementides sellele teemale tähelepanu?

Vastuste leidmiseks viisin läbi poolstruktureeritud intervjuud Eesti suuremate laste- ja noorte tantsufestivalide korraldajatega, kelleks on Raido Bergstein (esindab Koolitantsu festivali), Krõõt Kiviste (esindab Kuldse Karika festivali), Andre Laine (esindab Tantsuolümpiat).

Töö koosneb kolmest peatükist, milles esimeses käsitletakse eetikat ja eetikakoodeksit laiemalt. Teine peatükk annab ülevaate kolme Eesti suurima tantsufestivali kui ka välismaal esindatud organisatsiooni reglementide sisust. Kolmandas peatükis esitletakse intervjuude tulemusi ning neljandas peatükis tuuakse välja kogu uurimistöö järeldused.

1. Eetika ja eetikakoodeksid

Eetika- ja moraali küsimused üldisemalt tantsuhariduses, käesoleva töö kontekstis siis tantsuhuvihariduses, on olnud olulised teemad ja sageli ka murekohad tantsuhariduse ja huvihariduse alguspäevilt. Erinevatel aegadel on seda probleemi üritatud lahendada nii väärtuste kui reeglite sõnastamisega ja tundub, et temaatika võiks olla ammendunud, siis jätkuvalt on teema aktuaalne. Nii avaldas Eesti Tantsuhuvihariduse Liit (ETHL) 2021. aastal tantsuhuvihariduse hea tava, kus ühe punktina on kirjas: „Eakohasus ja hea maitse: Taunime õppe- ja loomeprotsessis mitte-eakohasust, ebasündsust ja vaenu õhutamist, selle lavale toomist ja sellekohase videomaterjali levitamist. Muuhulgas jälgime, et tantsijate kostüümid ja muusikavalik oleksid kooskõlas esitajate vanuse, koha ja ürituse eripäraga”. (ETHL tantsuhuvihariduse põhimõtted, 2021) Nii saab tantsuõpetaja hea tavaga, kehtivate väärtuste ja normidega tutvuda, kuid selleni, et need oma kogu jõus ja tähenduses rakenduksid, sõltub paljuski õpetaja väärtustest ja kutseoskustest.

Eetika puhul saab rääkida heast ja halvast kui ka õigest ja väärast. Erinevate osapoolte vahel võivad tekkida vastuolud, kuna puudub üks kindel teooria ning moraali mõistetakse erinevalt. Kuid need vastuolud erinevate inimeste ja osapoolte vahel võimaldavad edasi areneda ning juba olemasolevate seisukohtade ümbermõtestamist. Siiski võib jääda mulje, et ainuõige lahenduse puudumisel on eetika ebaoluline ega võimalda käitumist suunata. Teatud moraalireeglid on kujutatud seaduste näol, aga on ka mitte-ametlikke reegleid, mille täitmist võimaldavad nii välised (teiste inimeste hukkamõist) kui ka sisemised asjaolud (südametunnistus). (Aavik et al., 2007, lk 11-12)

Hea tava annab ette põhimõtted ja väärtushinnangud, kuid ei sisalda karistusi ega selgita tagajärgi. Konsekventsialismi eetikateooria kohaselt käitumise õigsuse määrab selle tegevuse üldine tulemus või tagajärg. Selle alla kuuluva utilitarismi väitel õige tegevus on see, mis toob suurima hulga inimeste jaoks kõige rohkem õnne või kasulikkust. On arutletud, kas moraalsuse määravad ettenähtavad ja tõenäolise tulemusega otsused või hoopis tegelik tulemus. (Sinnott-Armstrong, 2022) Tantsufestivalide kontekstis tasub samuti valikute tegemisel mõelda tagajärgedele. Tõenäolised tagajärjed võimaldavad tantsuõpetajal reflekteerida tantsu eetilist sisu. Siiski võib ka heade kavatsustega olla tulemus ebaeetiline ning selle tagajärjeks lapse asetamine haavatavasse positsiooni. Näiteks võib jääda mulje, et ainus tagajärg on kohtunike hinnang, kuid tasub tõsiselt mõelda, et materjal jõuab televisiooni või mujale avalikku ruumi. See võimendaks tekkinud eetilist konflikti ja asetaks lapse juba meediaohvri rolli.

Teine eetikateooria - deontoloogia, keskendub aga teole endale: „tähtis pole mitte teo tagajärg, vaid hea tahe.” Moraalireeglid on universaalsed ning kehtivad kõigile võrdselt. Deontoloogilist mõtlemist esindanud Kant on väitnud, et moraal on sõltumatu kogemustest ja emotsioonidest ning puhtale mõistusele või kohusetundele toetumine võimaldab teada, mis on õige ja väär. Kanti väitel jõutakse samasuguste tulemusteni, kui kõik inimesed sisimas moraaliprintsiipe reflekteerivad. (Eetikaveeb: deontoloogia) Teooria kohaselt oleks valetamine ebaeetiline igas olukorras, mis tõstatab küsimuse õpilastele tagasisidestamise negatiivses osas. Millegi ütlemata jätmine võib olla mõistlik olukorras, kui õpilane ei ole valmis ega väärt saama negatiivset tagasisidet. Kuid üks lahendus ei kehtiks kõigile õpilastele. Teiselt poolt, hea tahe võiks anda julguse tõstatada nii valdkonnas kui ka isiklikult küsimusi eetika probleemide teemal. Antud juhul oleks eetiline, lähtudes sellest teooriast, anda tagasiside sellele, kes saab midagi muuta ja võtab vastutuse muutuste ees. Siis ei oleks see valetamine, vaid info suunamine muutuste tekitamiseks ja eneserefleksiooniks õpetajale. Õpetaja peab olema valmis võtma vastu ka negatiivset refleksiooni, võtmata seda isikliku rünnakuna, selleks et laps ei saaks kahjustatud. See toetaks ka Kanti teooriat moraaliprintsiipide sisemisest refleksioonist. Hea tahe koreograafia loomisel ei välista ebaeetilise tantsu jõudmist lavale. Selle teooria problemaatikat saab laiendada ka tantsufestivali olukorrale, milles tantsu teemale lähenetakse pealiskaudselt ning tulemus on ebaeetiline, kuid kannatajaks on lapsed ise.

Vooruseetika alguspunkt ulatub Antiik-Kreekasse, mil eetika keskne küsimus oli: „Millised on inimestes need voorused, mida täiustades saavutatakse harmooniline ja õnnelik elukorraldus.” Seega, vooruseetika aluseks on inimese iseloom ning milliseks inimeseks peaks saama. (Eetikaveeb: vooruseetika) Tantsuhuvihariduses on oluline võimaldada lastel olla loominguline, ise luua ja läbi selle areneda. Läbi tantsu on võimalik õppida, kasvatada iseloomu. Kuid sellest teooriast lähtudes võib tekkida probleem, milles tuginetakse koreograafia loomisel vaid laste soovidele, soovides neile pakkuda osalusrõõmu, võib jõuda lavale tants, hõlmates hetke trende, mille sisust ja sügavamast mõttest lapsed ise ei ole teadlikud. See nõuab määratlust, milline on norm koreograafia loomisel, et tulemus oleks kooskõlas eetiliste väärtustega, säilitades samas laste loomingulisuse ja teotahte.

Hoolivuse eetikateooria tugineb sõprussuhetele, hoolitsusele ning lähtutakse teiste heaolust. Hoolivuse eetika põhimõttel saab luua kogukondi, mis edendavad terveid sotsiaalseid suhteid, mitte aga piiratud omakasu. (Sander-Staudt) Hooliva pedagoogika puhul tähendab mõiste hoolivus õpilase ja õpetaja omavahelist suhtlust, mille eesmärk on õpilase arengu edendamine tema isiklike eesmärkide suunas (Noddings, 2003, viidatud Gose &

Siemietkowski, 2018). Teooria kajastab pedagoogikas õpilaste austamise olulisust. Kui seda teooriat laiendada valdkondlikul tasandil, siis on oluline erinevate õpetajate, õpilaste ja koreograafide omavaheline suhtlus ja kogemuste jagamine, mis toetaks kogukondlikku mõtteviisi ja aitaks jagada kinnistunud eetilisi väärtusi.

Eetikakoodeksiks võib pidada: „...eelkõige kirjapandud normide ja/või väärtuste kogumit, mis on toeks mingis valdkonnas tekkivate moraaliprobleemide lahendamisel ja õigete käitumisviiside valikul” (Aavik *et al.*, 2007, lk 22). Seega detailne koodeks sobib olukorras, kus probleeme esineb tihti, kuid pikk dokument tegelikkuses ei võimalda sellesse süveneda. Üldine eetikakoodeks püüdleb ideaali suunas, kuid ei aita spetsiifiliste situatsioonide lahendamisel. Samuti on oht, et põhimõtteid ei saa tõlgendada üheselt. (*ibid*, lk 41-42) Oluline on teada erinevate kultuuride ja ka subkultuuride kogemusi eetilisel tasandil. Sest eetilise relativismi teooria kohaselt on moraalsus seotud inimese kultuuriga. Õige või väär käitumise määravad sotsiaalsed normid, milles paiknetakse. Üks käitumisviis võib olla moraalne ühes kohas, kuid teises mitte. (Velasquez *et al.*, 1992) Samas on tänapäeval trendide ja kultuuride piirid hägustunud sotsiaalmeedia ja interneti tõttu. Kuigi noored huvituvad kõigest uuest, siis sotsiaalmeedias nähtud uued trendid ei pruugi alati sobida antud kultuuri konteksti väärtushinnangutesse. Samuti on erinevaid stiile, mis ei sobi lastele ega noortele oma olemuse või ajaloo tõttu, kuid trendide tulemusel pakuvad neile huvi.

„Lõdvemad reeglid ja kontroll võivad suurendada eksimuste ja ebakorrekse käitumise riski, samas kui liiga suur hulk reegleid ja ülemäärane kontroll võivad initsiatiivi vähendada ning koodeks võib hakata takistama igapäevast tööd.” (Aavik *et al.*, 2007, lk 44) Samas vajavad inimesed, et oleksid mingid normid, millega ennast ümbritsevaga võrrelda. Ka piibli kümme käsku on tulenenud selle aja eetikanormidest, sest inimene vajab tugipunkte ühiskonnas toimimiseks. Võib-olla vajab ka tantsuvaldkond oma kümme käsku? ETHL on loonud hea tava dokumendi, et edastada sõnumit väärtushinnangute kohta, mida võiks kanda eesti tantsuhuviharidus. Kuna areng toimub läbi muutuste, siis jääb vaid loota, et ka need head tavad arenevad ajaga edasi, mitte ei jää kinni antud hetke dogmadesse. Kuigi lugedes kümme käsku ja teades, et need on mitutuhat aastat vanad, on need siiski olulise väärtuse kandjad ja aluse panijad tänapäevalgi. Kuigi võib olla meelevaldne võrrelda ETHL häid tavasid ja piibli kümme käsku, siis võib nentida, et nende heade tavadega on loodud mingi baasväärtus eesti tantsumaastikul.

Konfliktide vältimiseks ja lihtsustatud ligipääsuks tasub eetikakoodeksi sissejuhatusse lisada viited teistele kirjapandud reeglistikele, millele oma töös tuginetakse (*ibid*, lk 42-43). Seejuures võimaldaks viide tantsufestivali reglemendis ETHL hea tava dokumendile edastada

sõnumit väärtushinnangute kohta. Hetkel on vaid Koolitantsu veebilehel välja toodud, et festivali raames tuginetakse tantsuhuvihariduse põhimõtetele.

Kirjapandud reeglitest ainuüksi ei piisa, et tagada eetiline käitumine. On teoreetikuid, kes ei pea eetikakoodekseid vajalikuks. Seejuures on oluline aktiivne eetilise käitumise õpetamine ja arutelu. (Aavik *et al.*, 2007, lk 46) Eetikakoodeksi dokumendist on olulisem tegelikkuses tegeleda eetiliste küsimustega. Et reeglistikku saaks praktiliselt rakendada on tarvis mõelda tervele süsteemile ja selle toimimisele. (*ibid*, lk 53) Erinevates valdkondades s.h. tantsuhuvihariduses, peaks lähtuma reaalses elus ettetulevatest eetikaküsimustest. Luues liigselt reegleid vaid reeglite pärast, on oht piirata loovust ja vaba mõtlemist.

„Sõltumata sellest, kas koodeksi eesmärk on ideaalide sõnastamine või käitumise reguleerimine, ei saa koodeks kunagi olla kõikehõlmav. Alati võib tekkida olukordi, mida koodeks ei käsitle või mida see reguleerib ebatäpselt.” Siiski on võimalik viia läbi koolitusi, mille eesmärk on tutvustada eetikakoodeksi sisu ja analüüsida praktilisi konflikte hõlmavaid näiteid. Antud koolitused võimaldavad märgata eetilisi probleeme ning rakendada dokumenti praktikas. Moraalset käitumist kujundavad antud koolitused kui ka juhtide eeskuj, millest aga üksi ei piisa. (*ibid*, lk 50) Tegelikul on ürituste korraldajatel ja žüriil suur võim ja roll kujundada tantsumaastiku eetilist pagasit läbi tagasisidestamise. Ja see nõuab kogu tantsuvaldkonna koostööd ja üksteise aktsepteerimist. Sedasi lähtudes ei ole eetika mitte ainult eesmärk, pühendumine, heaolu, vaid ka usk ja võim, midagi tõeliselt muuta, kui sellesse piisavalt uskuda. ETHL hea tava võiks olla see miinimum, alla mille ei tohiks tantsuhuviharidus olla.

2. Tantsufestivalide relemendid

Reeglistik, mis sisaldab rangeid käske ja keelde võib tekitada uskumuse, et kõik mis on dokumendist välja jäänud, on lubatud (Aavik *et al.*, 2007, lk 54-55). Sõna-sõnalt reegleid järgides ja reeglitest väljajäänu õigustades on tulemuseks oskamatus probleeme näha, isikliku vastutuse puudumine ning oskamatus iseseisvalt moraaliotsuseid vastu võtta (ibid, lk 55). Siinkohal võib tekkida dilemma, kuidas saab avalduda loovus, kui seda piirata liigselt reeglitega? Kuivõrd peaks olema tants kui kunsti vorm piiratud, et see oleks loominguline ja omanäoline? Tantsufestivalide reeglistikud on sageli erinevad ja kohandatud vastavalt nende missioonile ja sihtrühmale.

Antud peatükis puudutan põgusalt tantsuhuviharidust reeglistamise kontekstis ning avan lähemalt hetkel Eestis toimuvate tantsufestivalide relementide sisu: Kuldne Karikas 2023, Koolitants 2023, Tantsuolümpia 2023.

2.1. Koolitants

Eesti pikema traditsiooniga laste- ja noorte tantsufestivali, 29. aastat toimuva Koolitantsu 2023. aasta relemendis tuuakse välja festivali põhimõte: „Ootame osalema 4-22 aastaseid noori tantsijaid, kes esitavad omaloomingulisi ning selgelt tajutava kunstilise ja/või pedagoogilise tervikuna loodud ning tantsijate vanusele, ettevalmistuse tasemele sobivat sisulist ja tantsulist loomingut.” Ülejäänud punktid relemendis on seotud registreerimise, osavõtutasu, nõuded tantsudes kasutatavate helifailide, tantsudele kehtivate nõuete, info tunnustamise ning üritustel filmimise ja pildistamise kohta. Relemendis on siiski toodud esile, et väärtustatakse sisukaid ja läbimõeldud terviklikke tantse, olenemata tasemest. Tants peab olema omalooming ning pealkirjad peavad olema esitatud eesti keeles. Korraldajal on õigus festivali tantse filmida ja pildistada ning jagada materjali sotsiaalmeedias, reklaamis kui ka anda õigus telesaadetel materjali edastada. Kontserdi filmimine nutiseadmega on lubatud juhul, kui see ei sega teisi inimesi ega korraldajaid. Koolitantsul osalejatelt oodatakse heaperemehelikku ja viisakat käitumist ruumi ja teiste võistlejate suhtes. Korraldajal on õigus eemaldada ürituselt tants, mille osalised on rikkunud relemendis välja toodud punkte. Laval on keelatud määrivad materjalid, elav tuli, vesi ning videoprojektsioon. (Koolitants relement, 2023) Koolitantsu relemendis ei ole välja toodud konkreetseid näiteid eetiliste nõuete kohta, vaid sõnastatud on festivali üldpõhimõtted, mis puudutavad eakohasust ja võimekust.

2.2. Kuldnene Karikas

Alates 2009. aastast toimuva tantsufestivali Kuldnene Karikas 2023. aasta põhivõistluse reglemendis on eri kategooriate puhul välja toodud nende kirjeldused ning nõuded liikumise osas. Välja toodud kategooriad on *show dance*, *character dance*, *hip hop dance*, *street fusion*, *lyrical dance*, *contemporary* ja *creative dance*. Erikategooriad on mudilaste tants, täiskasvanud II, igavesti noored ja toodud vanuseastmed, ajalised nõuded ja hinnakiri. Reeglites on välja toodud „Muusika puhul palume otsida eakohase sisu ja kõnepruugiga laule. Vulgaarsed väljendid ja solvava või viha õhutava iseloomuga sõnumid ning temaatika ei ole lubatud (soovitame otsida lugude *clean* või *instrumental* versioone)”. Rekvisiidid on lubatud, kuid ei tohi kahjustada tantsupõrandat. Keelatud on määrivad vedelikud ja elava tule kasutamine.

Reglemendis tuuakse välja ka kohtunike teema: „Kohtunikeks on Eestis ja/või rahvusvaheliselt tunnustatud treenerid, tantsuõpetajad ja erinevatel võistlustel hinnanud kohtunikud, kes ei ole otseselt seotud ühegi enda poolt hinnatava tantsu või tantsijaga (ükski kohtunik ei saa hinnata oma õpilast ega enda loodud koreograafiat).” Festivali kohtunikud järgivad üritusel järgmisi aspekte:

- tantsutehnika ja sünkroonsus
- visuaal (kostüüm, emotsioon, eakohasus)
- koreograafia ja lavastus

Reglemendis on toodud esile tehnilise kohtuniku nõuded, kes järgib, et tants sobiks reglemendiga. Tehniline kohtunik hindab järgmist:

- tantsu vastavus kategooriaga (finaali pääsemise puhul teeb vajadusel ettepaneku kategooria muutmiseks)
- kontrollib laval tantsivate tantsijate arvu ja vanuseastme vastavust registreeritule (eksimise korral trahv, mis on märgitud hinnakirjas)
- muusika pikkuse vastavust reglemendile (eksimuse korral -3 punkti tulemusest)
- tantsus ega muusikas ei esine viha õhutamist, liigutusi ja kõrvuhäirivaid ebatsensuurseid sõnu ning väljendeid (eksimuse korral tehakse tantsule hoiatus, mis kohustab juhendajat finaali pääsemise puhul tegema vastavaid muudatusi)
- esitusjärgse koristusaja 30 sekundi piiridesse jäämist (eksimuse korral -3 punkti tulemusest)
- põranda puhtaks ning terveks jäämist (eksimuse korral -3 punkti tulemusest).

Osalejatelt oodatakse samuti heaperemehelikku ja viisakat käitumist, mille rikkumisel on õigus inimesi ürituselt eemaldada. (Kuldne Karikas põhivõistluse reglement, 2023)

Reglemendis on välja toodud, et keelatud on kahjustada lava ja ruume, kuid pole kaasatud asjaolu enda ja teiste kahjustamise kohta. Kuna festivalil ei osale ainult lapsed ja noored, siis tekib küsimus, kas ja kuidas peaks sel juhul tegelema eetikaküsimustega?

2.3. Tantsuolümpia

Tantsuolümpia, mis toimus 2023. aastal esmakordselt, tutvustuses on välja toodud: „Tantsuolümpia annab võimaluse kohtuda erinevaid tantsustiile harrastavate tantsijatega, luua uusi sõprussidemeid, vahetada kogemusi ja võrrelda ennast teiste tantsijatega. /.../ Tantsuolümpia eesmärk on anda tantsu armastavatele inimestele võimalus oma võimeid ja oskusi näidata, tunnustada tublisid tantsijaid ning anda tantsijatele uut inspiratsiooni tantsimisega jätkamiseks.” Festivalil on rekvisiidid lubatud, kuid need ei tohi olla määrivad ning keelatud on elava tule kasutamine. Lugupidamatult käituvat rühma teiste võistlejate või korraldusmeeskonna suhtes, on õigus võistluselt eemaldada. „Korraldajatel on õigus kasutada tantsuolümpial tehtud foto- ja videosalvestusi oma äranägemise järgi nii sotsiaalmeedias, reklaamina kui ka muu materjali tarbeks.” (Tantsuolümpia info, 2023) Tekitab küsimusi, kas on eetiline oma äranägemise järgi meediamaterjali kasutada ning kas sellel peaks olema suurem kontroll?

Tantsuolümpia koosneb mitmest kategooriast, milles igal on välja toodud oma reeglid, tutvustus ning ajalist, hindamist, osalustasu, muusikat, registreerimist, vanust puudutavad nõuded. Reegleid rikkudes on korraldajal õigus esitada karistus või eemaldada ürituselt. (Tantsuolümpia reeglid, 2023) Eetikaga seotud punkte reglementides välja pole toodud.

2.4. *International Dance Organization (IDO)*

Kuigi ma ei uuri käesolevas töös empiirilisel IDO korraldajate arvamusi, siis selle tantsuvõistluse reglemendi mahukuse ning eelnevatest festivalidest erinevalt põhjalikuma eetiliste teemade käsitlemise tõttu toon põgusalt ka nende seisukohad esile. IDO organisatsiooni alla kuulub suur hulk tantsuvõistlusi ja nad on koostanud 121 leheküljest koosneva põhireglemendi. Lisaks on kodulehel välja toodud dokument, milles on kajastatud reeglite muudatused; reeglistik kohtunikele ja muudele üritust haldavatele isikutele; info antidopingu kohta ning laste kaitset käsitlev dokument. Põhireglement hõlmab endas näiteid

ja pildimaterjali keelatud kostüümide kohta. On toodud välja, et õpetaja või koreograaf peab jälgima eakohasust ning vältima seksuaalse alatooniga liigutusi, morbiidseid teemasid või tapmist laval. Meik, kostüüm ja muusika peavad olema eakohased ega tohi olla solvavad nii avalikkuse kui ka teiste osalejate suhtes. Tantsijad peavad olema teadlikud muusikasõnade sisust. Religioossed ja poliitilise sõnumiga kostüümid või rekvisiidid peavad sobituma koreograafiaga ega tohi olla solvavad. Lisaks tuuakse välja, et laste puhul ei tohi neid riietada kui täiskasvanuid või teismelisi. Laste puhul peaks olema meik vaid karakteri loomiseks. Keelatud on seksuaalse või sadomasohhistlike teemadega seotud kostüümid laste kategoorias. Lapsed laval ei tohi näida alasti ehk keelatud on nahavärvi kostüümid ning pealset läbipaistvat kangast kasutades peab olema all eri värvi kehakate. Täiskasvanute kategoorias hinnatakse head maitset, arvestades asjaolu, et nad on eeskujuks noorematele tantsijatele. (IDO Dance Sport Rules & Regulations, 2023) Dokument on mahukas ja hõlmab erinevaid eetilisi punkte välimuse, käitumise ja liikumise osas. Lisaks on dokument pidevas muutumises, mis näitab, et seda täiendatakse vastavalt praktikas toimuvale. Teisest küljest on dokument väga pikk ja range ning võib tekkida olukord, kus eksimise oht on suur ning reegleid ei loeta.

3. Intervjuud Eesti suurimate tantsufestivalide korraldajatega

Antud peatükis tutvustan uurimuse meetodit ning avan eetiliste probleemide ja reglementide sisu puudutavad teemad Eesti tantsufestivali korraldajate intervjuude kaudu.

3.1. Meetod

Empiiriliste andmete kogumiseks viisin läbi poolstruktureeritud intervjuud (Lisa 1) kolme Eesti suurima laste- ja noorte tantsufestivali korraldajaga. Raido Bergsteiniga, kes esindab Koolitantsu festivali, toimus intervjuu 24. aprillil 2023 kestvusega 1,5 tundi. Krõõt Kivistega, kes esindab festivali Kuldne Karikas, toimus intervjuu 8. mail 2023 kestvusega 55 minutit. Andre Lainega, kes esindab Tantsuolümpiat, toimus intervjuu 8. mail 2023 kestvusega 45 minutit. Poolstruktureeritud intervjuu oli uurimismeetodiks valitud seetõttu, sest võimaldab küsimuse sõnastust muuta või täpsustada vestluse käigus, sõltuvalt intervjuueeritava vastustest. Intervjuu küsimused olid jaotatud kolme temaatilisse gruppi: 1) taustaküsimused, 2) eetikaga seotud küsimused ning 3) reglemente puudutavad küsimused. Taustaküsimuste eesmärk oli tantsufestivali korraldamise ning korraldajate eneste tausta avamine. Eetikaga seotud küsimuste toel oli eesmärk teada saada korraldajate arvamus ja teadlikkus eetikast. Reglementidega seotud küsimuste eesmärk oli selgitada, kas ja kui palju on vaja reglementeerida tantsufestivale. Kõik intervjuud viidi läbi Zoomi keskkonnas. Intervjuud salvestati videomaterjalina edasiseks analüüsiks ja transkriptsiooniks.

3.2. Tulemused

Antud alapeatükis avan Eesti tantsufestivalide korraldajate mõtteid, kogemusi, seisukohti ja arvamusi eetilistest probleemidest, nende põhjustest ja lahendustest; reglementide sõnastusest, kaasnevatest probleemidest ja vajalikkusest ning tantsuhuvihariduse põhimõtete olulisusest.

3.2.1. Taustaküsimused

Raido Bergstein (edaspidi Bergstein) on tegutsenud tantsuvaldkonnas aastast 2000 ning olnud seotud Eesti kaasaegse tantsu platvormi Uus tants korraldusega, kuid suuremas mahus Koolitantsu korraldajana. Bergsteini üheksandat hooaega korraldatud festivali Koolitants põhiline sihtgrupp on lapsed ja noored tantsuharrastajad. Sihtgrupina toob Bergstein välja ka lisaks laiema avalikkuse tantsu populariseerimise eesmärgil: lastele, noorte sõpradele ja

sugulastele, lapsevanematele, poliitika kujundajatele, tantsuõpetajatele kuvandi loomist, et tants on tore. Võrreldes sellega, milline oli Koolitants üheksa aastat tagasi, siis toob Bergstein välja, et tänaseks on see jõulisem oma kunstilise ja tantsuharidusliku väljenduse defineerimisel. Eesmärk on liikuda selle suunas, et võtta maha igasugune viide võistluslikkusele. Koolitantsu lõppkontserdi kava valib kunstiline meeskond, kes töötavad teise loogikaga, kui žürii. Kava pannakse kokku läbi arutelude kunstilise meeskonna poolt, milles lähtutakse tantsu mõjust, mitte tingimata tantsutehnikast.

Andre Laine (edaspidi Laine) on algatanud vabariikliku tantsutüdrukute festival-võistluse, korraldanud maakondadevahelist tantsuvõistlust Tantsukarusell ning korraldab aastast 2023 võistlust Tantsuolümpia. Laine toob välja, et Tantsuolümpia missioon oli osalustasu hoida minimaalsena ning lähtuda sellest, et üritus on loodud tantsija jaoks. Tantsuolümpia eesmärk oli, et tantsija tunneks ennast mugavalt ja väärtustatuna. Laine sõnul on Tantsuolümpia võistlus, täpsustades, et kui üritusel antakse juba mingid kohad ehk pannakse pingeritta, siis see on tegelikult võistlus.

Krõõt Kiviste (edaspidi Kiviste) on korraldanud 14 aastat tantsufestivali Kuldne Karikas ning 3 aastat festivali Emajõe Tantsumaagia. Samuti on ta korraldanud TRT Dance Masters võistlust, mille eesmärk oli muutuda rahvusvaheliseks, kuid COVID-19 piirangute mõjutustel pole see õnnestunud. Festivali Kuldne Karikas suurim missioon on tuua kokku need inimesed, kes hingavad tantsuga koos ning tugevdada võrgustikku, pakkuda inspiratsiooni, võimalust üksteiselt õppida. Kuldse Karika puhul on märgata, et 10 aastat tagasi võeti võistlust kui vastandumist aga nüüdseks on loodud koostöökultuur, mitte konkurentsi kultuur. Kiviste on märganud, et vanuses 7-16 aastat on eduelamus läbi välise tunnustuse väga tähtis ning kui võistlusaspekt ära võtta, siis see kaotab atraktiivsuse. Ühel aastal võimaldati Kuldse Karika raames valida ka esinemisprogrammi, eesmärgiga vähendada hirmu täiuslikkuse osas, kuid 85-90% osalejatest valisid siiski võistlusprogrammi. Tema sõnul on õpetajate kompetentsi küsimus ehk ettevalmistavad ja järeltegevused, kuidas ta suunab edukogemuse janu, et võit iseenda üle olekski võit.

3.2.2. Eetikaga seotud küsimused

Arutledes selle üle, millised on suurimad eetilised probleemid ning kuidas nad avalduvad, toob Bergstein välja, et pigem satuvad ebaeetilised tantsud lavale oskamatuses teemat enda jaoks läbi mõelda ja aru saamata, mida lava sellise olukorraga teeb. Konkreetsetest näidetest, toob Bergstein välja *drag*-i ja androgüünsuse teemalist tantsu. Tegemist oli vanema vanuseastmega, kuid laval olnud agressiivsus, vägivald ja seksuaalsus tekitas kahtlusi.

Kiviste sõnul on oluline, kas miski on laval põhjendatud (näiteks vägivald). Kui on põhjendatud, siis vägivald on paratamatult elu osa ja kõikidest probleemidest võib tantsida, aga tasub mõelda, kas selline esitlus annab midagi juurde meie arusaamadele ja käsitlusele vägivallast. Tema sõnul vägivald kui temaatika ise ei ole nii suur probleem, rohkem on probleem, kui polegi temaatikat, vaid tehakse sellepärast, et tundub äge ning on läbimõtlemata.

Laine arvates on samuti oluline arvestada tantsu lugu, sõnumit ehk mida tahetakse öelda. Lisab, et mõnikord tants ei vasta eale ega ka publikuni jõudmiseks. Laine sõnul on peamine probleem seksuaalse alatooniga aspektid. Tahetakse näha välja kaunid ja oma keha n.ö „müüa” läbi tantsu, kuid seda ei tohiks lubada, vastasel juhul muutub see normiks. Kiviste arvates kuuluvad ka kostüümid eetilise probleemi alla. Tema sõnul alates täiseast on inimese oma vaba valik, kuid laste puhul on oluline kostüümi piisav katvus, lõige ning lapsed peavad olema laval lapsed, mitte väikesed naised. Tüdrukute seas esineb liigse paljastuse ja seksuaalsuse esiletoomise probleeme rohkem. Tema sõnul on ka oluline, et tantsija tunneks ennast mugavalt ja esteetiline pool austaks seda tantsijat.

Lisaks tuuakse välja stiilide põhine eetika. Laine märgib, et praegu on väga populaarne *heels*, mida tantsitakse kontsadel ning näeb ohtu, et lähiaastatel läheb hullemaks: lapsed või noored tahavad väga kontsadel tantsida, kuid ei oska neil veel kõndidagi. Kiviste sõnul on stiile, mis ongi olemuselt seksikamad, näiteks *vogue* ja *framing*, tekib küsimus, mis vanusest seda oleks sobilik õpetada. Lisab, et arvestades *vogue* ajalugu ja stiili iseloomu, võibolla ei peaks seda õpetama kümneaastastele.

Kiviste arvates tekitab küsimusi, kui liiga suured teemad antakse liiga noortele. Ei ole loogiline, et noor inimene saab nii tugevat armuvalu tunda. Selles olukorras koreograaf pole mõelnud, millises arengustaadiumis nad on, siinkohal on oluline arengupsühholoogia tundmine. Bergstein toob samuti välja probleemi laval haavatavuse näitamisega, milles noor ise ei saa aru mida ja miks ta esitab. Kuid ei ole selles tajunud kunagi ohtu, pigem lihtsalt „halba asja”, mis on halvasti teostatud. Bergstein toob ka näite, milles mudilased tantsisid kankaani koos vastavate kostüümidega. Nad otseselt ei teinud midagi „seksikat”, sest selles vanuses laps ei saagi sellest aru, aga ta oskab teha neid liigutusi ja poose ehk näidata ennast. Laps ei ole süüdi, et talle meeldib kankaani muusika. Bergsteini arvates taheti küll parimat, aga välja ei tulnud laste jaoks õige kontekst. Bergstein lisab, et nooremad lapsed ei mõista ironiat ja sarkasmi, seetõttu on oluline märgata, millist sõnavara kasutatakse.

Kiviste arvates sotsiaalseid ja ühiskonnakriitilisi teemasid võiks olla rohkem, mida on enamasti välismaal rohkem märgata. Kuid sel juhul ei tohiks see olla pealiskaudselt pisarate

kiskumiseks mõeldud. Kui teha näiteks holokaustist tantsu, siis peab arvestama kõigi inimeste tundeid, kellegi jaoks on see isiklik.

Intervjuueeritavad toovad esile ka muusika problemaatika, milles tantsu loomisel liialt lähtutakse muusikast. Bergsteini sõnul on ka palju probleeme muusikavalikul, kui tantsuõpetaja ei saa aru, mis sõnumit lugu edastab. Kiviste sõnul esineb samuti läbimõtlematust muusika valikul: „Kui muusikas on püssipauk, siis see ei tähenda, et ma pean laval kedagi maha laskma”. Kuldse Karika kohta öeldakse selgelt, et see on peresõbralik festival ja roppused pole muusikas lubatud.

Tõstatades esile küsimuse, mis põhjustel jõuavad ebaeetilised tantsud lavale, siis peamiseks faktoriks toovad intervjuueeritavad välja trendid ja sotsiaalmeedia. Bergsteini sõnul lähtutakse trendidest, muusikast ja sellest, mis on populaarne ning väljendub lainetena paariaastaste vahedega. Probleemiks on oskamatus selles navigeerida, kui õpetaja läheb kaasa selle kommertsiga, siis ta saab lastelt ja lastevanematelt selle kiire tunnustava emotsiooni kätte. Lisab, et kuna paljud kohalikud omavalitsused arvestavadki huvihariduse toetamisel üritustel saadud kohti, siis õpetaja jääb nii mitmekülgse surve alla. Seejuures palju sõltubki õpetaja natuurist, kuidas ta suudab sellele kõigele vastu hakata ehk nii-öelda revolutsiooni teha. Pikka aega suudavad seda vähesed teha. Samuti on Bergsteini sõnul probleem, et õpetajad ei tunne professionaalset huvi ka teiste tegemiste vastu. Kiviste sõnul on üks ebaeetiliste tantsude põhjus avaliku ühismeedia mõju, trendid mõjutavad seda, mida noored teha tahavad. Osalus huvihariduses sõltub sellest, kui atraktiivne on see osalejatele. Kiviste sõnul on oluline leida tasakaal ning õppe ülesehitus elus hoida, et noor tahaks osaleda. Kui noor tahab seda, mis on sotsiaalmeedias, siis tasub olla nutikas ja sealt võtta midagi, mis on rohkem noorte ja laste arengule suunatud eesmärgiga. Lisab, et püsimatuse suurenemine on probleem, milles mingi asja nimel tuleb kauem vaeva näha ja töötada. Pealispindsus on kiirtee ning läbi pingutuse tulevat tulemust peab õpetama ootama. Samuti selgitab Laine probleemi, et on andnud noortele trenne ja märganud, kuidas nad ise tahaksid rohkem seksapiilsust tantsudesse, kuid nad tajuvad kõike teistmoodi. Nende noorte jaoks on interneti tõttu kogu maailm näha, mis ühelt poolt on positiivne, sest areng tõuseb, kui nad näevad kuidas mujal tehakse, siis nad tahaks ka osata ja pingutavad rohkem.

Kiviste toob näite, et formaadis, milles noored ise loovad (näiteks noortekeskuses), on oht ebaeetilisteks valikuteks, kui pole täiskasvanu pilku, kes tagasisidestaks kaastähendusi. Lisab, et ka näiteks kostüümi valikul, noor ei pruugi ega pea kõiki kaasuvaid tähendusi teadma. Sellises olukorras ei tasu keelata, vaid luua kontekst: panna mõtlema, kes sinna vaatama tulevad, näiteks linnavalitsuse inimesed, vanaema ning küsida, kui mugav neil oleks.

Samuti on intervjuueeritavate sõnul oluline tantsuõpetajate ja juhendajate teadlikkus pedagoogilistest eesmärkidest. Laine toob välja ebaeetiliste võtete põhjuseks teadmatuse, milles peaks noori õpetajaid koolitama ning rääkima probleemidest ka festivalidel. Keegi ei taha kellelegi haiget teha, aga tuleks rääkida ja reageerida. Peab olema julgus öelda kolleegile, siis nad hakkavad ka ise analüüsima oma valikuid.

Kiviste sõnul on probleem ka noorte õpetajate koolitamine, ei saa öelda, et ilma kvalifikatsioonita ei tohi õpetada ja võrgustikust välja lüüa. Pigem üritada neid noori õpetajaid võtta seltskonda kaasa, ETHL on tema sõnul seda hästi teinud ja võiks ka edaspidi. Eesmärk on mitte anda hinnanguid, vaid aidata paremaks muutuda läbi teadlikkuse. Ka Bergstein toob välja, et Koolitantsu eesmärk on inimesi kaasata, isegi kui saadakse aru, et nad ei ole oma eetiliste või esteetiliste tõekspidamistega täna seal, kus nemad on. Kui nad jätta omapäi, siis polegi lootust, et midagi muutub. Bergsteini sõnul muutused tulevad vaid läbi objektiivse tagasiside.

Kiviste sõnul antakse sõnum edasi ka sellega, kes pääseb festivalidel edasi järgmistesse voorudesse. Selle kaudu, kellele antakse karikas ja tunnustus, näidatakse, mis on selline tants, mille poole tasub püüelda või võtta eeskujuks. Selleks on juures ka tehniline kohtunik, kes jälgiks ja edastataks info, kui mingit tantsu ei lubata edasi järgmistesse vooru.

Rääkides sellest, kui palju on olukord ajas muutunud, siis Bergstein toob välja, et Koolitants on ajas palju muutunud ning nad ei ürita trendidega kaasas käia, kuid mingites asjades tõenäoliselt suudetakse tuleviku 10-20 aasta probleeme esile tuua. Siiski toob Bergstein välja, et eesti tantsuhuvihariduse aktiivsus on langenud ning lapsi on vähem, sest kohalikud omavalitsused peavad ise huviharidust rahaliselt toetama. Laine toob välja, et Eestis on olukord eetika koha pealt 5-6 aasta jooksul paremaks läinud. Väga väike protsent on ebaeetilisi asju ja seda tuleks nüüd hoida. Kuid tema sõnul välismaal on trendide järgimine suurem ning sellised tantsud saavadki kõrgemaid hindeid. Laine arvates on põhjuseks vabameelsuse roll: keha ei ole enam tabu. Lisab, et Eestis on tantsukoole vähe, mistõttu siin ei saa väga suuri vigu teha. Kiviste näeb arengu koha pealt, et lugupidav käitumine võistlusformaadis on läinud paremaks. Liigne seksuaalsus ja muud eetilised probleemid käivad koolide ja tantsuõpetajatega laineti. Probleem ei ole massiline, vaid on rohkem konkreetse kooli või studio küsimus. Kiviste arvates on see mingil määral isereguleeriv süsteem. Norm on ikkagi püsida eetilises ja arendava tantsu raamistikus.

3.2.3. Reglementidega seotud küsimused

Bergstein toob välja, et eetilised ja esteetilised väärtused peavad meid kogu aeg saatma, mitte ainult reglemendis. Tuues esile teema, kuivõrd peaks eetilisi küsimusi reguleerima reglementidega, siis selgitab Bergstein, et reglemendid peaks suutma neid probleeme kajastada, kuid pigem on küsimus nende reglementide jõustumises. Senikaua, kui ei mõisteta, mis on eetika, siis võib igasuguseid asju üles kirjutada või kopeerida. Lisab, et võime eetikat näha ja hinnata väärtushinnangute baasil, peab tekkima reaalses elus.

Kiviste selgitab, et ei ole teatud eetikat puudutavatest reglementidest puudust tundnud. Eetika või hea tava küsimused on tulnud probleemi- ja vajadusepõhiselt ehk kui meeskond on tajunud ebakõla. Head tava peaks kommunikeerima, aga formaat peaks olema haarav ehk selline, mis sihtgrupini jõuaks, näiteks video. Ka Laine toob välja, et lähtutakse maailmapraktikast ja võetakse sealt nüansse reglementide loomisel.

Intervjuueeritavad tõstatasid reglemendi pikkuse teema. Bergsteini sõnul praktika on näidanud, et luues Koolitantsu reglementi, läks see nii pikaks, et meeskonnal endal läks meelest ära, mis seal kirjas oli. Mistõttu on praegu Koolitantsu sissejuhatavas preambulis kirjas, et laval peavad olema omaloomingulised, terviklikud ja eakohased tantsud. Laine toob näiteks IDO reglemendid, siis tema silmis näib see kohati liig, kuid väidab, et Eestis võiks ikkagi reglemente täpsustada. Tema sõnul väljastatakse praegu väga lühikesed tekstid ning esineb probleem, et sageli neid ei loeta, kuid tehes need täpsemaks ja nõudes järgimist, siis loetaks neid rohkem. Kiviste sõnul tekitab äärmiselt pikk ja keeruline reglement liigset hirmu saada võistluskeeld, mistõttu Kuldne Karikas on üritanud hoida reglementi võimalikult lihtsa, et ei tekiks sellist hirmu, et ei saanud reglemendist aru. Arvab, et üldsõnalist reglementi ei saa aluseks võtta, sest see on umbmäärane, ent liiga detailne võib tekitada vajaduse täpse lahenduse otsimiseks.

Rääkides reglementide sõnastusest, siis Laine sõnul karistusliku sõnastusega reglemendid tekitavad inimestes pahameelt. Tuues näite, et hea on kasutada võistlustel ja festivalidel hoiatuste süsteemi, milles on võimalik tantsu n.ö jooksult parandada. Lisades, et lapsed laval kontsakingades ja meigiga tekitavad küsimusi, kuid otseselt ei saa võistluskeeldu teha, sest lapsed ei ole süüdi. Aga kui žürii ei lase neid läbi ja seda mitmel korral, siis saavad nad sõnumi, et see ei ole sobilik ehk n.ö väljasõõmise kunst. Ka Kiviste arvates enamuse ebaeetilisi otsuseid on tulnud juhendaja/täiskasvanu poolt, siis kasutaks reeglite sõnastusel karistamist võimalikult vähe, sest karistada saavad need noored, kes näiteks ei tea, et tegemist on seksuaalse alatooniga või plagiaadiga. Kiviste toob näite: Kuldse Karika reglemendis on sees

üks karistus, kui on registreeritud soolotantsija, aga ei ilmu kohale ette teatamata, siis tuleb trahv. Aga juba selle välja ütlemine hakkas tööle ning tuldi kohe vajadusel ütleva. Bergsteini sõnul on oluline meeles pidada, et tants on loomevaldkond, erinevalt spordist, mis on kindlate elementidega. Lisab, et loomevaldkonnas ei ole võimalik öelda, mis on õige, mis vale, aga saame panna paika käitumistavad. Laine sõnul on hindamine raskem, kui tantsu loomine. See ei ole iluuisutamine, kus hinnatakse soorituse täpsust ja antakse tehnilisi punkte. Tants on ikkagi kunst, töö peab jõudma hindajani ning peab panema tundma, et „ma tahan seda vaadata!“. Alles siis hakkab Laine hindama koreograafiat ja tehnikat.

Laine toob reglementide teemal esile, et olulisel kohal on soovitusel kategooriate lõikes, kus on kirjas, mida hinnatakse. Tantsukategooriate puudumisel teeb see hindamise veel raskemaks, sel juhul peab leidma lahenduse, kuidas see silma paistab ja mida sellega öelda tahetakse. Laine toob stiilide ja kategooriate reglementide puhul välja olukorra, kus tants on täiesti vales kategoorias. Näiteks *showtants*, see on tänapäeval täiesti kirju ega saagi aru, mis see on. Kuid stiilipuhtuse teemal peaks õpetajaid koolitama ja sellest rääkima. Bergsteini sõnul on samuti raske kokku panna erinevate stiilide soove, sest neil on erinev sõnavara. Kiviste sõnul tekitab samuti küsimusi stiilide erinevus ehk kuhu stiili tants asetada ning kuidas kirjeldada stiile, et oleks üheselt arusaadav - selles on eksimise oht suur.

Laine sõnul võimaldab reglement elementaarseid asju. Reglemendid on tehtud nende poolt, kes aastast aastasse teevad seda. Pikemat aega tantsumaastikul olnud õpetajad juba tajuvad reegleid, kuid algajale mõjub see teistmoodi. Algaja saab reglemente lugedes mingi baasi ning Laine arvates, kui ta saab sealt kätte poole vajalikust, siis on hästi. Probleemi näeb ta aga reeglite sellisel välja kirjutamisel, kus inimesed saavad asjadest erinevalt aru. Näiteks reegel, kus keha peab olema korrektselt kaetud, kuid lavale jõuab tants, kus tantsijatel on üle keha liibuv kostüüm, mis on nahavärvi ja eemalt näib alasti. Kiviste arvates võimaldab reglement seada mingid piirid, sest kui piire ei ole, siis võivad mõned pahatahtlikult seda ära kasutada, näiteks vanuseline piir. Bergsteini arvates reglement peaks andma mingid ühised parameetrid ning jälgima, et need oleksid kõigile võrdselt järgitavad ehk kellelegi ei tehtaks erandeid seal, kus teistele mitte. Bergsteini sõnul kujundavad nad inimeste väärtushinnanguid ning vajadusel peavad reglemente muutma või leidma need õiged sõnad. Tema sõnul reglement ei ole selleks, et kedagi kiusata.

Laine sõnul peaks reglemente koostama korraldaja, sest tema võtab selle vastutuse. Näiteks IDO üritab kaasa haarata erinevaid riike ja ühtlustada reglemente. Eesti on samuti organisatsiooniga ühenduses, kui saaks nendega ühtemoodi, siis Laine arvates läheks ka olukord paremaks. Teisest küljest, kui kõigile teha ühesugused reglemendid, siis oleksid ka

võistlused sarnased. Ka Kiviste sõnul reglement peaks olema loodud korraldaja poolt, kuid kaasata ka kohtunikke, mille põhjal täiendada reglementi. Eetilises mõttes võib olla mingit asja ebamugav vaadata, aga põhiline on, et mis sõnumi see annab noorele. Sellest lähtuvalt tuleb Kiviste arvates eetikaküsimusi lahendada. Reglementide osas tuleb vaadata, et mis sõnumi see annab, lisaks, et mida ta sätestab. Bergsteini sõnul festivalide tegijad peaksid ise jälgima, et tehakse eakohaseid, eetilisi ja maitseküsimuses sirgjoonelisi valikuid. Korraldajad ja suukorraldajad peavad ise aru saama, mida nad teha saavad, et eetilised küsimused fookusesse tuua. Koolitants korraldab ka vestlusringe seoses esinemistega, et juhendada õpetajaid. Korraldajad võivad teha küll ettepanekuid, aga ikkagi teevad valikuid õpetajad. Kuid Bergstein lisab, et pole kindel, kas kõigi erinevate õpetajate soovidega arvestamine annaks reglemendile soovitud tulemuse.

Tantsuõpetajate roll on oluline reglementide järgimisel. Laine arvates peaksid saama kõik koreograafid koos kokku, kuid tihtipeale osalevad diskussioonides vaid samad inimesed. Bergsteini sõnul ei saa öelda milliseid tantse teha, kuid nendes peaks kajastuma kvaliteet. Kvaliteet peaks kajastuma ka tantsupedagoogikas ehk õpetajad peavad aru saama, mis on eakohane, mistõttu liiga pikad reglemendid ei ole kasutatavad. Bergsteini arvates võiks tegelikult olla valdkondlik kontroll veendumaks, et õpetaja mõistab vanuselisi erisusi.

Kiviste tõstaks reglemendi osas esile ka autoriõiguse teema, kus Kuldse Karika reglement oli üks ühele kopeeritud teise võistluse tarbeks. Iga festival võiks olla oma nägu ning see võiks kajastuda nende reglemendis.

Bergsteini sõnul on Eesti Tantsuhuvihariduse Liidu loodud tantsuhuvihariduse põhimõtted väga hea näide sellest, et valdkond üritab heas mõttes eneseregulatsiooni ja kvaliteedikontrolli teha. Kuid, kas need tavad on kõik reaalses elus täitunud, siis seda ta ei saa väita. Aga Bergsteini sõnul on see kindlasti suund, kuhu poole liikuda. Lisab, et ka selles dokumendis ei ole kellelegi öeldud, millist loomingut teha, seda tehakse ikka nii nagu ise vajalikuks peetakse. ETHL põhimõtete kohta selgitab Laine, et see on kogu aeg protsessis ning materjal peab jõudma õpetajateni. See jõuab nüüd ka tantsukooli juhtideni, sest nemad peavad materjali enne lavale jõudmist üle vaatama. Laine, kui tantsukooli juht saab seda kõike reguleerida ning sellest dokumendist on tema sõnul abi ikka. Lisab, et hea tava peaks jõudma ka tantsijateni, et nad oskaksid ise vajadusel sekkuda. Kuid siiski nendib, et laps kindlasti ei suudaks seda, sest tema teeb kõike mida õpetaja käsib. Antud dokument on tema sõnul oluline, aga selleni jõudmine võtab veel aega. Kiviste on dokumendi kohta öelnud, et see on hästi koostatud, töö selle loomisel oli pikk ja põhjalik. Sõnab, et pole tabanud ühtegi punkti, mis on praktikas ette tulnud ja mida pole heas tavas. Toob välja ka lisapunktina

õpetajate mõjuvõimu teadvustamise: õpetaja võib olla populaarne, aga peaks teadvustama, et suhe õpilasega ei ole võrdne. Õpetajal on ikkagi mõjuvõim ning tasub mõelda, et ta ei koolita endale järgijaid. Samuti oleks kasulik hea tava info edastada lastevanematele, et kasvatada usaldust. Kiviste sõnul hea töö on tehtud ja liigutakse selle poole, et näiteks videoformaadis, jõutaks tantsijani. Lihtsalt üks dokument internetis iseenesest ei mõjuta nii palju, vaid peab leidma kasutust praktilises elus.

4. Järeldused ja kokkuvõte

Lõputöö ajendiks olid seminaritöös „Lapsed ja noored lavale: kust läheb eetiline piir?” kaardistatud laste ja noorte esituses lavale jõudvate tantsude problemaatika Kowzani (1968) allmürgisüsteemide põhjal. Näis, et tantsufestivalide kiiretempoline korraldus ei võimalda eetiliste küsimuste tõstatamiseks ja selle üle arutlemiseks, mistõttu võivad lavale esitatud ebaetilised võtted jääda korduma. Probleemi lahenduse otsimiseks võeti töös aluseks reglemendid ning tantsuhuvihariduse põhimõtted.

Töö eesmärk oli teada saada, milline on Eesti laste- ja noorte tantsufestivalide korraldajate teadlikkus ja valmidus laste- ja noorte poolt esitatavate ning lavale jõudvate tantsude eetilisi küsimusi käsitleda, kas ja kus nad näevad probleemi ning milliseid lahendusi pakuvad? Uurida, kui palju pööravad festivalide korraldajad reglementides sellele teemale tähelepanu? Eesmärgini jõudmiseks viidi läbi intervjuud kolme Eesti suurema laste- ja noorte tantsufestivali korraldajaga.

Intervjuus käsitletud teemadest tulid suurel määral esile ka seminaritöös analüüsitud probleemid eetika kohta. Toodi välja, et üks ebaetiliste tantsude põhjustest on pealiskaudsus: ei mõelda läbi, mis on tantsu sõnum ning mida tahetakse öelda. Samuti tõstatati teema, et liiga vara käsitletakse teemasid ja õpetatakse teatud stiile ega mõelda arengupsühholoogiale. Peamiseks põhjuseks, miks jõuavad ebaetilised tantsud lavale, toodi välja trendid ja sotsiaalmeedia, millega mõned õpetajad lähevad kergesti kaasa kiire tulemuse saavutamiseks. Näis, et ka tantsufestivalid tunnustuste jagamisega on mõneti tantsumaastiku trendiloojad, isegi kui eesmärk on vältida trendide järgimist. Ka eeskuju staatusele toodud tantsud loovad trendi, mida saab kontrollida tantsufestivalide meeskond. Kuid seejuures tasub eristada, kas trendiks saavad teatud visuaalsed vahendid või põhimõtted?

Selgus, et festivalide ja võistluste korraldajatel on siiski oluline roll eetika kujundamisel ehk nad peavad ise aru saama, mida saavad teha selleks, et eetilised küsimused fookusesse tuua. Siiski selgus, et juba liigutakse selle suunas, et esitada küsimusi ja tagasisidestada õpetajaid, kuid palju sõltub siiski õpetajate endi võimekusest ja huvist tagasiside osas. Näib, et vastutus laste ja noorte ees on laiem, milles ei saa olla vaid üks vastutaja. Intervjuude põhjal ei tekkinud konkreetset vastutuse hierarhiat korraldajate ja õpetajate suhtes, kuid seejuures on oluline, et inimesed mõistaksid oma rolli. Korraldajatel on vastutus reguleerida lavale jõudvat ning tantsuõpetajatel vastutus, et lavale jõudev tants oleks eetiline. Ühine vastutus on võtta osa nende regulatsioonide kui ka tantsuhuvihariduse

põhimõtete kujundamisel. Kuid selgus murekoht, et on õpetajaid, kes ei tunne selle vastu huvi ning tihtipeale osalevad diskussioonides samad inimesed. Ka selgus, et on oluline kaasata kvalifikatsioonita õpetajaid ning tõsta teadlikkust eetikast hinnanguid andmata. Seetõttu on teemat võimalik edasi uurida ka tantsuõpetajate perspektiivist.

Reglementide kontekstis nähti eetiliste probleemide lahendust hoiatuste süsteemis ning haaravas reglemendi formaadis. Näib, et reglement tantsufestivalil on vajalik, kuid seda ei saa määratleda ainult ühe dokumendiga, vaid peaks hõlmama tervet süsteemi. On oluline, et eetilised väärtused ei kajastuks ainult paberil, vaid ka tantsuhuvihariduse kvaliteedis.

Intervjuude põhjal selgus, et loomevaldkonnas ei ole võimalik öelda, mis on õige ja vale, kuid saab paika panna käitumistavad. Eetika või hea tava küsimused on tulnud probleemi- ja vajadusepõhiselt ning hetkel tundub, et Eesti tantsufestivalidel on olukord paremaks muutunud, kuid siiski tasuks tegutseda selle nimel, et seda hoida. ETHL-i loodud hea tava on üks samm nende väärtuste ja põhimõtete sõnastamisel, kuid peab leidma rakendust praktiliselt. Arvan, et viide reglementides ja tantsufestivalide kontekstis nendele headele tavadele aitaks levitada laiemalt neid väärtusi, mille suunas liikuda.

Kasutatud kirjandus

Aavik, T., Külli Keerus, K., Kristi Lõuk, K., Ants Nõmper, A., Aive Pevkur, A., Leno Saarniit, L., Kadri Simm, K., Margit Sutrop, M., Margus Tõnissaar, M., Aire Vaher, A., Ivo Volt, I., Eetikakoodeksite käsiraamat. (2007). Tartu Ülikooli eetikakeskus., Väljaandja Eesti Keele Sihtasutus.

<https://oef.org.ee/fileadmin/media/valjaanded/v2ljaanded/eetikakoodeksid2007.pdf>

Eetikaveeb. *Deontoloogiline eetika*.

https://www.eetika.ee/et/moraal/teoreetiline_eetika/deontoloogia

Eetikaveeb. *Vooruseetika*. https://www.eetika.ee/et/moraal/teoreetiline_eetika/vooruseetika

Gose, R. & Siemietkowski, G. (2018). A collaboration in care: Re-visioning teacher-student dialogue in dance education. *International Journal of Education & the Arts*, 19(14). Retrieved from <https://doi.org/10.18113/P8ijea1914>

IDO Dance Sport Rules & Regulations. (2023) International Dance Organization.

<https://www.ido-dance.com/ceis/ido/rules/competitionRules/2023-IDO-Rule-Book.pdf>

KOOLITANTS 2023: Tantsupäevade reglement. (2023).

<https://tantsuagentuur.ee/wp-content/uploads/2022/12/Tantsupaevade-reglement-2023.pdf>

Kowzan, T. (1968). The Sign in the Theater: An Introduction To the Semiology of the Art of the Spectacle. *Diogenes*, 16(61), 73

Kuldse Karika põhivõistluse reglement. (2023). <https://kuldnekarikas.ee/reglementpohi/>

Persidski, J. (2022). *Lapsed ja noored laval: kust läheb eetiline piir?*. [Seminaritöö, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia].

Sander-Staudt, M. *Arizona State University*. <https://iep.utm.edu/care-ethics/#H2>

Sinnott-Armstrong, W. (2022). Consequentialism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/archives/win2022/entries/consequentialism/>

Tantsuolümpia reglemendid. (2023). <https://tantsuolympia.ee/>

Tamm-Kivimets, A., Eve Noormets, E., Jane Miller-Pärnamägi, J., Kati Ly Koit, K.L., Kirsikka Kurg, K., Krõõt Kiviste, K., Kätlin Raja, K., Leili Väisa, L., Lii Ainsalu, L., Meeli Pärna, M., ja Sille Ardel, S. (2021). Tantsuhuvihariduse põhimõtted.

<https://tantsuharidus.ee/valdkonnast/#principles>

Velasquez, M., Andre, C., Shanks, T., S.J., Meyer, M.J. (1992). *Ethical Relativism*. Markkula Center for Applied Ethics.

<https://www.scu.edu/ethics/ethics-resources/ethical-decision-making/ethical-relativism/>

Lisa 1. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused

I Taustaküsimused:

1. Kui pikk on Sinu kogemus tantsufestivalide korraldamisel?
2. Millist/milliseid tantsufestivale Sa praegu korraldad?
3. Kuidas Sa defineerid enda korraldatava tantsufestivali ideed? (näiteks missioon, sihtgrupp, eesmärk, nimetus (festival-võistlus))

II Eetika lavasituatsioonis (heli, lava välisilme, kehaväljendus, tantsija välimus, temaatika) ja sellega seotud küsimused:

4. Kuidas Sina tajud eetikat? (Mis on eetiline ja ebaeetiline?)
5. Kui oluliseks pead laste-noorte esituses lavale jõudvate tantsude eetilisi küsimusi?
6. Kas Sul on mingisuguseid konkreetseid ebaeetiliste tantsude näiteid sinu korraldatavast festivalist?
7. Milles enamasti väljendub ebaeetilisus laste ja noorte esituses lavale jõudvates tantsudes? (näiteks vägivald, seksualiseerimine, poliitilisus. Mis vahendina? (nt kostüüm, heli, liikumine))
8. Mis on need põhjused, miks jõuavad ebaeetilised tantsud lavale? Mis aitaks vältida ebaeetiliste tantsude(situatsioonide) jõudmist lavale?
9. Kui palju on see Sinu hinnangul ajas muutunud? Kas see on jätkuvalt probleem, oli minevikus või näed probleemi paisumist hoopis tulevikus?

III Reglementidega seotud küsimused:

10. Kuivõrd eetika küsimusi tuleks reguleerida tantsufestivalidel reglementidega?
11. Kui jah, siis mida (eetika) reeglid peaksid sisaldama? Kui ei, siis miks?
12. Mida reglement võimaldab ja mida ei võimalda? (Kas kõik, mis on reglemendist puudu on lubatud?)
13. Kelle poolt peaks reglemendid olema loodud?
14. Kuivõrd võiksid regulatsioonid olla pigem soovitusliku või pigem karistusliku iseloomuga? (Kas hea tava või konkreetsed reeglid(nõuded)?)
15. Kas oled kursis Eesti Tantsuhuvihariduse Liidu poolt loodud hea tavaga?
16. Kuivõrd piisab sellest dokumendist eetiliste küsimuste lahendamiseks?
17. Mida soovid eetika/reglementide/tantsufestivalide teema kohta lisada?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Jaana Persidski,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Tants eetika piiril - eetika ja reglemendid kolme tantsufestivali korraldaja perspektiivist”, mille juhendaja on Anu Sööt, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Jaana Persidski

15.05.2023.